

2007.gada 22.novembrim pārdot, bet rokasnaudas devējs - nopirkt L.A. piederošo dzīvokļa īpašumu Nr.1, [...] ielā 7, Valmierā, par Ls 75 000.

[2] SIA „RN Dators” 2008.gada 7.maijā cēlusi tiesā prasību pret L.A. par rokasnaudas Ls 10 000 un līgumsoda Ls 10 000 piedziņu.

[2.1] Prasības pieteikumā norādīts, ka nekādas darbības pirkuma līguma noslēgšanā atbildētāja nav veikusi un līdz rokasnaudas līgumā norādītajam datumam (2007.gada 22.novembrim) nav parakstījusi prasītājas 2007.gada 20.novembrī uz elektroniskā pasta adresi nosūtīto pirkuma līguma projektu.

Atbildētājas pārstāvis, kas 2007.gada 29.novembrī pēc prasītājas uzaicinājuma ieradās pie zvērinātas notāres I.K., atteicās parakstīt pircējas piedāvāto pirkuma līguma redakciju, kas, prasītājas ieskatā, vērtējama kā rokasnaudas līguma vienpusēja laušana no L.A. puses. Uz prasītājas piedāvājumu atmaksāt rokasnaudu divkāršā apmērā L.A. piedāvājusi noslēgt pirkuma līgumu par kopējo pirkuma maksu Ls 85 000 vai arī parakstīt rokasnaudas atcēlēja līgumu, kas prasītājai nav pieņemami.

SIA „NR Dators” nav vainojams nenotikušajā darījumā. Nekustamā īpašuma pirkuma līgums netika noslēgts atbildētājas vainas dēļ, kura vienpusēji un nepamatoti paaugstinājusi pirkuma maksu.

Prasītājas komercdarbība saistīta ar nekustamo īpašumu apsaimniekošanu un iznomāšanu, tādēļ attiecībā uz atbildētājai piederošo īpašumu prasītāja bija noslēgusi ar AS „Senator Farm aptiekas” priekšlīgumu par nedzīvojamo telpu nomu, kura neizpildes gadījumā jāmaksā līgumsods.

[2.2] Prasība pamatota uz Civillikuma 1473., 1587., 1652., 1661., 1662., 1730., 1756., 1757. un 1838.pantu.

[3] SIA „RN Dators” 2008.gada 16.oktobrī precizējusi prasības summu. Atsaucoties uz Civillikuma 1730.pantu, kas paredz atbildētājas pienākumu segt visus zaudējumus, prasītāja norādījusi, ka kopējā prasības summa ir Ls 30 000, ko veido rokasnauda divkāršā apmērā un zaudējumi Ls 10 000, kas ir līgumsods sakarā ar telpu nenodošanu nomā SIA „Senator Farm aptiekas”.

[4] L.A. 2008.gada 3.jūnijā cēlusi pretprasību pret SIA „RN Dators” par pirkuma līguma noslēgšanu.

[4.1] Pretprasības pieteikumā norādīts, ka prasītāja joprojām nav izpildījusi 2007.gada 23.augusta rokasnaudas līgumā paredzētās saistības - nav noslēgusi pirkuma līgumu, tādēļ, atbildētāja spiesta tiesas ceļā prasīt rokasnaudas līgumā nodibināto saistību izpildi. Pretprasībai pievienots atbildētājas sagatavots pirkuma līguma projekts.

[4.2] Pretprasība pamatota uz Civillikuma 1483., 1487., 1587., 1590., 1728., 2002. un 2004.pantu un tajā lūgts uzlikt par pienākumu SIA „RN Dators” piecu dienu laikā pēc tiesas sprieduma stāšanās likumīgā spēkā noslēgt pirkuma līgumu ar L.A. par dzīvokļa īpašuma Nr.1, [..] ielā 7, Valmierā, pirkšanu par cenu Ls 75 000, kā arī piedzīt no SIA „RN Dators” par labu L.A. visus tiesāšanās izdevumus.

[5] Ar Valmieras rajona tiesas 2008.gada 30.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji, piedzenot no L.A. par labu SIA „RN Dators” rokasnaudu divkārtšā apmērā Ls 20 000 un valsts nodevu 592,45. Prasība pārējā daļā, kā arī pretprasība noraidīta un no L.A. par labu valstij piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi Ls 5,49.

Par pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru prasība par zaudējumu Ls 10 000 piedziņu noraidīta, apelācijas sūdzība nav iesniegta un spriedums šajā daļā stājies likumīgā spēkā.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētājas apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu prasības apmierinātajā un pretprasības noraidītajā daļā, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2009.gada 10.septembra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji, piedzenot no L.A. par labu SIA „RN Dators” rokasnaudu divkārtšā apmērā Ls 20 000 un tiesāšanās izdevumus Ls 592,44, bet L.A. pretprasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesas spriedumā norādīts turpmāk minētais pamatojums.

[6.1] Pirmās instances tiesa nodibinājusi un apelācijas sūdzībā nav ticis apstrīdēts, ka SIA „RN Dators” 2007.gada 20.novembrī nosūtījusi L.A. pirkuma līguma projektu, lūdzot to izskatīt un nekavējoties dot atbildi, bet 2007.gada 22.novembrī nosūtījusi uzaicinājumu L.A. ierasties 2007.gada 29.novembrī plkst.12.00 pie zvērinātas notāres I.K. nekustamā īpašuma pirkuma līguma parakstīšanai; 2007.gada 29.novembrī zvērināta notāre I.K. sastādījusi apliecinājumu, ka pirkuma līgums nav ticis parakstīts un fiksējusi līdžēju vienošanos par turpmāko; SIA „RN Dators” 2007.gada 29.novembrī nosūtījusi L.A. paziņojumu, ka viņas atteikšanos parakstīt piedāvāto pirkuma līguma redakciju tā vērtē kā 2007.gada 23.augusta rokasnaudas līguma vienpusēju laušanu, un lūgusi L.A. līdz 2007.gada 9.decembrim atmaksāt rokasnaudu divkārtšā apmērā Ls 20 000.

[6.2] L.A. 2007.gada 3.decembrī nosūtījusi SIA „RN Dators” rokasnaudas atcēlēja līguma projektu un pirkuma līguma projektu, piedāvājot noslēgt nekustamā īpašuma pirkuma līgumu par pirkuma maksu Ls 85 000, kam prasītāja nav piekritusi.

[6.3] Atbilstoši Civillikuma 1862.panta noteikumiem 2007.gada 23.augusta rokasnaudas līgumā puses vienojušās, ka pirkuma līguma galīgais noslēgšanas termiņš un nosacījumi var tikt izmainīti (līguma 1.punkta otrā daļa), līdzējiem savstarpēji vienojoties, to noformējot rakstiski (līguma 9.punkts). Lietā nav iegūti pierādījumi, ka saskaņā ar iepriekš norādīto puses būtu panākušas vienošanos par pirkuma līguma galīgā noslēgšanas termiņa izmaiņām.

[6.4] Nav pamatoti atbildētājas L.A. apgalvojumi apelācijas sūdzībā, ka vienošanos par rokasnaudas līgumā noteiktā pirkuma līguma noslēgšanas termiņa pagarinājumu puses panākušas 2007.gada 29.novembrī pie zvērinātas notāres I.K., jo no apliecinājuma satura tas neizriet.

[6.5] Tāpat lietā nav iegūti pierādījumi, ka puses vienojušās par pirkuma maksas paaugstināšanu. Liecinieka M.A. liecības nevar būt tam par pierādījumu, jo viņš ir atbildētājas vīrs, var būt ieinteresēts lietas iznākumā un tas rada šaubas par viņa objektivitāti.

[6.6] Rokasnaudas līgumā puses vienojušās par pirkuma līguma būtiskām sastāvdaļām: pirkuma priekšmetu - dzīvokli Nr.1, [..] ielā 7, Valmierā, un cenu - Ls 75 000, rokasnauda dota kā pierādījums un nodrošinājums minētā pirkuma līguma noslēgšanai, kura noformēšanai noteikts termiņš 2007.gada 22.novembris.

[6.7] Rokasnaudas līguma 7.punktā ir pielīgts, ja līgumu neizpilda aiz viena līdzēja vainas, tad, ja vainīgs rokasnaudas ņēmējs, viņam tā jāatdod tās devējam divkārsā apmērā, bet, ja neizpildīšanā vainīgs rokasnaudas devējs, tad viņš zaudē tiesību to prasīt atpakaļ saskaņā ar Civillikuma 1730.panta otro daļu; puses nav pielīgušas tiesību vienpusēji atkāpties no līguma izpildes, bet atbildētāja vienpusēji atkāpusies no tā.

[6.8] Lietā nav iegūti pierādījumi, ka prasītāja būtu atteikusies pildīt noslēgto rokasnaudas līgumu. Izbeidzoties rokasnaudas līgumā norādītajam pirkuma līguma noslēgšanas termiņam, prasītājai bija tiesības atteikties no pirkuma līguma ar atbildētāju noslēgšanas, jo atbildētāja bija vienpusēji paaugstinājusi pirkuma maksu.

[6.9] Rokasnaudas līguma neizpildē vainojama atbildētāja L.A. un tā kā tiek apmierināta prasība par rokasnaudas piedziņu divkārsā apmērā, nav pamata apmierināt pretprasību par pirkuma līguma noslēgšanu.

[7] Atbildētāja L.A. iesniegusi kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, lūgdama to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[7.1] Tiesa nepareizi iztulkojusi un faktiskajiem apstākļiem piemērojusi Civillikuma 1728. un 1730.pantu par rokasnaudas līgumu, tā izpildi un rokasnaudas atmaksas pienākumu.

Rokasnaudas līgums nevar tikt uzskatīts par patstāvīgu līgumu, bet ir uzskatāms par galīgi noslēgta līguma pierādījumu. Tomēr atbilstoši Civillikuma 1587.pantam tāpat kā jebkurš līgums tas ir jāpilda.

Konkrētajā gadījumā puses nebija vienojušās par tiesībām vienpusēji atkāpties no rokasnaudas līguma un atbildētāja to nav darījusi. Kaut apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka pirkuma līgums netika noslēgts atbildētājas vainas dēļ (kam atbildētāja nepiekrīt), tas nedot pamatu uzskatīt, ka ar rokasnaudas atmaksu dubultā apmērā pusēm ir tiesības atkāpties no noslēgtā līguma. Rokasnaudas atmaksa pati par sevi neizbeidz rokasnaudas līgumu un jebkurai pusei ir tiesības prasīt līguma izpildi – konkrētajā gadījumā pirkuma līguma noslēgšanu. Tiesa nepamatoti secinājusi, ka rokasnaudas atmaksa dubultā apmērā automātiski padara pretprasību par rokasnaudas līguma izpildi par noraidāmu. Šāds secinājums izriet, iztulkojot Civillikuma 1728. un 1730.pantu kopsakarā ar Civillikuma 1731.pantu, jo rokasnaudai kā atkāpšanās naudai ir jābūt paredzētai līgumā, kas konkrētajā gadījumā nav bijis un to nav konstatējusi arī apelācijas instances tiesa.

[7.2] Minēto materiālo tiesību normu nepareiza iztulkošana ir novedusi pie tā, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 136.pantu, jo apelācijas instances tiesa pretprasību pēc būtības nav izskatījusi un tajā ietvertos argumentus nav vērtējusi, pretprasības noraidīšanu pakārtojot nolēmumam celtās prasības jautājumā.

[8] Senāta sēdē atbildētājas L.A. pārstāvis, sniegdams paskaidrojumus, uzturēja kasācijas sūdzību atbilstoši tajā norādītajiem argumentiem, bet prasītājas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams.

[9] Atbilstoši Civillikuma 1725.pantam ar rokasnaudu jāsaprot tas, ko līgumu noslēdzot, viena puse dod otrai ne vien par galīgi noslēgta līguma pierādījumu, bet līdz ar to arī par tā izpildījuma nodrošinājumu.

Tiesību doktrīnā atzīst, ka rokasnaudai ir, pirmkārt, pierādījuma funkcija, t.i. pierādījums līguma noslēgšanai, otrkārt, nodrošinājuma funkcija, t.i., tiek nodrošināta līguma izpildīšana (*sk. Kalvis Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Tiesu namu aģentūra. Rīga, 2006., 136.lpp.*).

Civillikuma 1728.pantā noteikts, ka ar rokasnaudas iedošanu līgums, ja tas citādi atbilst visiem likuma prasījumiem, uzskatāms par noslēgtu un katra puse var prasīt, lai to izpilda.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka SIA „RN Dators” ir iedevusi L.A. rokasnaudu Ls 10 000 kā pierādījumu un nodrošinājumu pirkuma līguma noslēgšanai, kura noformēšanai noteikts 2007.gada 22.novembris, kā arī konstatējusi, ka puses vienojušās par pirkuma līguma būtiskajām sastāvdaļām: pirkuma priekšmetu – atbildētājam piederošu dzīvokļa īpašumu Nr.1, [...] ielā 7, Valmierā, un pirkuma cenu – Ls 75 000. Tā kā neviena no līguma dalībniecēm to nav apstrīdējusi, ir pamats uzskatīt, ka līgumā ir izteikta pušu patiesā griba.

Tādējādi apelācijas instances tiesa nodibinājusi apstākļus, kas atbilstoši Civillikuma 1728.pantam dod tiesības katrai pusei prasīt līguma izpildi.

Kā izriet no lietas materiāliem, SIA „RN Dators” nav cēlusi prasību par līguma saistību izpildi, bet, atsaukdamās uz Civillikuma 1730.panta otrās daļas noteikumiem, kas ietverti arī rokasnaudas līguma 7.punktā, un paredz, ja līgumu neizpilda aiz viena līdzēja vainas, tad, ja vainīgs rokasnaudas saņēmējs, viņam tā jāatdod tās devējam divkārtšā apmērā, cēlusi prasību par rokasnaudas piedziņu divkārtšā apmērā.

[10] Civillikuma 1730.panta otrajā daļā paredzētās rokasnaudas devēja tiesības prasīt rokasnaudas piedziņu divkārtšā apmērā no tās saņēmēja likumdevējs saistījis ar līguma neizpildes iemesliem, proti, rokasnaudas saņēmēja vainojamību līguma neizpildīšanā. Lai konstatētu rokasnaudas saņēmēja vainu, nepieciešams noskaidrot iemeslus, kuru dēļ līgums nav noslēgts.

Apelācijas instances tiesa par vainīgu atzinusi atbildētāju, kura rokasnaudas līgumā norādītajā termiņā nav veikusi nekādas darbības līguma noslēgšanā. Taču no sprieduma nav saprotams, kādēļ tiesa atbildētājas vainas konstatēšanā par nozīmīgu uzskatījusi apstākli, ka līgums nav ticis noformēts tieši līdz rokasnaudas līgumā norādītajam datumam. Senāta ieskatā,

Civillikuma 1730.panta otrās daļas piemērošanai nav būtiski konstatēt termiņā neizpildītas darbības kā tādas, bet būtiski ir noskaidrot kā tās ietekmējušas līguma izpildes iespēju vispār.

Zvērinātas notāres I.K. sastādīto apliecinājumu tiesa vērtējusi no Civillikuma 1862.panta aspekta, secinot, ka tā saturs nepierāda rakstisku pušu vienošanos par rokasnaudas līgumā noteiktā termiņa izmaiņām, tajā pat laikā tiesa nav vērtējusi šajā apliecinājumā fiksētos faktus, t.i., ka pušu sarunas par pirkuma līguma noslēgšanu turpinājušās arī pēc tam, kad rokasnaudas līgumā noteiktais termiņš galīgā līguma noslēgšanai bija beidzies un puses vienojās par turpmākām darbībām, kā arī norunājušas termiņu, līdz kuram atbildētājam jāiesniedz pirkuma līguma grozījumi (*lietas 19.lpp.*). Kā izriet no lietas materiāliem L.A. pirkuma līguma grozījumi ar pirkuma maksu Ls 85 000 ir iesniegti 2007.gada 3.secembrī - datumā, kas fiksēts minētajā zvērinātas notāres apliecinājumā, kuru puses bija norunājušas grozījumu iesniegšanai. Turklāt atbildētāja cēlusi pretprasību par pirkuma līguma noslēgšanu pēc noteikumiem, par kādiem puses vienojās rokasnaudas līgumu noslēdzot, tādējādi atbildētāja no pirkuma līguma noslēgšanas nav atteikusies un, kā secināms no lietas materiāliem, tāda iespēja pastāv joprojām.

Minētiem apstākļiem, kuriem ir nozīme līguma nenoslēgšanas iemeslu un līguma neizpildē vainojamās līguma puses noteikšanā un līdz ar to Civillikuma 1730.panta otrās daļas piemērošanā, apelācijas instances tiesa juridisku novērtējumu nav devusi.

Tiesisko apstākļu ziņā līdzīgā lietā Senāts jau iepriekš atzinis, ka atbilstoši Civillikuma 1730.panta otrajai daļai rokasnaudas devējs ir tiesīgs celt prasību par rokasnaudas piedziņu divkārsā apmērā, neprasot rokasnaudas līguma izpildi, taču tādā gadījumā, lai apmierinātu prasību, tiesai jānoskaidro, vai pastāv pamatoti iemesli, kuru dēļ prasītājs atsakās noslēgt līgumu, par kuru puses bija vienojušās rokasnaudas līgumā (*sk. Augstākās tiesas Senāta 2008.gada 15.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-343/2008 8.punktu*).

Tādējādi par pamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Civillikuma 1730.panta otro daļu, jo nav ņēmusi vērā būtiskus lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kuriem ir nozīme pareizā strīda izšķiršanā.

[11] Civillikuma 1588.pants noteic, ka viena puse nevar atkāpties no līguma bez otras piekrišanas pat arī tad, ja pēdējā to neizpilda.

Savukārt, Civillikuma 1731.pants noteic, ja puses norunājušas, ka jau noslēgto līgumu var atcelt, zaudējot rokasnaudu, un ja tādā gadījumā atkāpjas rokasnaudas devējs, tad viņš to zaudē, bet ja atkāpjas pretējā puse, tad viņai jāatdod rokas nauda divkārsā apmērā. Šis

noteikums piemērojams, ja līdzēji norunājuši, ka, neizpildot vienam no viņiem savu saistību noteiktā termiņā, otrs atsvabinās no savas saistības.

No rokasnaudas līguma neizriet, ka puses būtu vienojušās par tiesībām atkāpties no līguma izpildes, ja otra puse savas saistības neizpilda noteiktajā termiņā un arī apelācijas instances tiesa to nav konstatējusi. Līdz ar to, Senāta ieskatā, konkrētajā gadījumā nav pamata līguma nenoslēgšanu noteiktajā termiņā uzskatīt par pamatotu iemeslu vienai pusei atkāpties no līguma saistību izpildes.

Spriedumā nav argumentēts, kādēļ situācijā, kad atbildētāja izteikusi nepārprotamu vēlmi izpildīt rokasnaudas līgumā uzņemtās saistības un noslēgt pirkuma līgumu atbilstoši norunātajām līguma būtiskajām sastāvdaļām, tiesa par akceptējamu atzinusi otras puses vēlmi atkāpties no līguma izpildes sakarā ar pirkuma līguma noslēgšanai noteiktā termiņa notecējumu un uzlikt par pienākumu atbildētājai atmaksāt rokasnaudu divkārtšā apmērā.

Tādējādi Senāts piekrīt norādei kasācijas sūdzībā, ka Civillikuma 1730.panta otrās daļas nepareizas iztulkošanas un piemērošanas dēļ, tiesa pretprasības argumentus pēc būtības nav izvērtējusi.

[12] Ievērojot minēto Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzība ir pamatota un apmierināma.

Tā kā spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu M.A. atmaksājama par L.A. kasācijas sūdzību samaksātā drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 10.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt M.A. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	(<i>paraksts</i>)	A.Laviņš
senatore	(<i>paraksts</i>)	A.Briede
senatore	(<i>paraksts</i>)	E.Vernuša